

Evacuatie Valkenburg in volle gang. Fotograaf Johannes Timmermans

Als de nood het hoogst is

Het water nabij

Auteur: Renate van Lierop-Kupers

Nog nooit eerder viel er zoveel regen in Limburg als op 13 en 14 juli 2021. Onze rivieren kregen niet alleen te maken met plaatselijke hevige regenval, maar moesten ook enorme hoeveelheden water verwerken vanuit Duitse en Belgische rivieren. Langs de Maas was de situatie zeer penibel, rond de Geul en de Gulp ging het mis. De gevolgen waren groot: 50.000 evacuees, miljoenen aan materiële schade. En nog steeds is de impact van de ramp in Limburg merkbaar. Ook de zorgsector werd getroffen door de schade van het hoogwater. Bewoners van Valkenheim, Het Hospice en Oosterbeemd werden geëvacueerd en het ziekenhuis Viecurie werd ontruimd. De GHOR heeft hierbij een cruciale rol gespeeld. Een terugblik.

Rol van de GHOR

De GHOR heeft de taak zich voor te bereiden op rampen en crises met zorg- en veiligheidspartners. Dit doet de GHOR door aangehaakt te zijn bij de planvorming van de partners, ook over Hoogwater en Extreem weer. Tijdens rampen vervult de GHOR een centrale rol in het coördineren, adviseren, verbinden en informeren van verschillende partners. Het netwerk van de GHOR Zuid-Limburg en de afstemming met zorgpartners, doorontwikkeld tijdens de COVID-19-crisis, bleek van grote waarde tijdens de hoogwaterramp. Daarnaast werkt de GHOR samen met zorginstellingen om tijdens een crisis de zorgcontinuïteit te waarborgen (wettelijke verplichting | Wet toelating zorginstellingen). Een voorbeeld hiervan is het toelaten van wijkverpleegkundigen in geëvacueerde gebieden en de borging van spoedzorg door de aanrijroutes naar ziekenhuizen te vrijwaren.

Tijdens rampen houdt de GHOR nauw contact met de ter plaatse zijnde Officier van Dienst Geneeskundige (OvDG).

Fotograaf: Johannes Timmermans

Ernstige wateroverlast in het Heuveland.

GHOR en de hoogwaterramp

De GHOR informeerde de zorgpartners tijdens de hoogwaterramp over de regionaal uitgedachte scenario's en haalde tegelijkertijd informatie op over de situatie bij de zorginstellingen. Het delen van informatie met zorgpartners is, wanneer elke minuut telt, cruciaal. Daarnaast fungeerde de GHOR als schakel tussen alle zorgpartners, gemeenten, politie, defensie en andere crisispartijen. Een voorbeeld van deze rol als informatieknooppunt tijdens de ramp is het inzicht creëren in de geëvacueerde zorglocaties. De GHOR bracht samen met de brandweer kwetsbare zorglocaties in kaart waarna zorginstellingen in het evacuatiegebied werden gecontacteerd en geadviseerd het gebied te verlaten.

Danny ten Berge, Algemeen Commandant Geneeskundige Zorg: 'Met ons actiecentrum hebben we een week lang, dag en nacht, aan de telefoon gezeten om alles gecoördineerd te krijgen. Niet alles wat je dan voor ogen hebt, blijkt mogelijk. Zo dreigden de kelders van het Maastrichtse ziekenhuis, met cruciale apparatuur, onder te lopen. Ons eerste advies voor het hele gebied luidde: evacueren. Dat bleek op zo'n korte termijn voor het ziekenhuis niet haalbaar. Uiteindelijk is besloten om de kelders te gaan barricaderen, al bleek dat achteraf gelukkig niet nodig.'

Met de voeten in het water

Vanuit het Regionaal Operationeel Team (ROT) waarin de GHOR is vertegenwoordigd en met het beeld dat de GHOR van de situatie heeft, wordt het werkveld geïnformeerd en geïnstrueerd. Patrick Vaessens en Lean Alberts, beiden werkzaam bij Acute Zorg, hebben op 14 juli - aan het begin van deze crisis

- dienst. Beiden vervullen naast hun taak als ambulanceverpleegkundige ook de rol van Officier van Dienst Geneeskundige zorg (OvDG) en zijn vanaf dat moment de 'ogen en oren' in het veld.

Patrick: 'Ik weet nog dat ik tegen mijn vrouw zei "ik ga nog even liggen voor mijn nachtdienst" en toen kwam het telefoontje: Grip 4. Ik moest direct naar mijn standplaats in Maastricht. De afspraak is dat de eerste die ter plaatse is "de rode klapper" pakt en de functie van lokale coördinator op zich neemt. Die rol was voor mij weggelegd. Al snel zaten we volop in de regelstand. Ik keek naar beschikbaarheid, wie waar inzetbaar was, welke ambulances, wat waar nodig was et cetera. Naast deze crisissituatie moet natuurlijk ook de "normale" acute zorg blijven functioneren.'

Lean weet nog dat ze opgeroepen werd tijdens haar piket. 'Om half acht werd ik gebeld om te ondersteunen als Officier van Dienst voor een eventuele evacuatie van de bewoners van het verzorgingstehuis Valkenheim. Toen ik daar aankwam was er buiten nog niet zoveel aan de hand, maar in het verzorgingstehuis was nogal wat onrust. Ik heb direct overlegd met de leiding en politie en brandweer en ambulances geregeld via de meldkamer. Ook ik werd overvallen door het water dat binnen een kwartier al tot aan mijn enkels stond. Snel schakelen en handelen is dan van cruciaal belang. We maakten een plan en gingen over tot uitvoering. Eerst Valkenheim ontruimen, dan het Hospice en daarna Oosterbeek. De ambulances waren gelukkig snel ter plekke op de verzamelplek zodat we konden beginnen met evacueren. Omdat het water bleef stijgen - na drie kwartier kwam het al tot aan mijn knieën - nam de

brandweer de leiding. Samen met de crisismanager van Valkenheim is de evacuatie verder vormgegeven. De bussen die in de middag al uit voorzorg geregeld waren kwamen hierbij goed van pas.'

De natuur, het wassende water

'Vervolgens gingen we door naar het Hospice', zegt Lean. 'Ik had moeite met het idee om deze mensen te evacueren. Ze brengen hier de laatste periode in hun leven door en je kunt ze rust. In eerste instantie dachten we dat het niet zo'n vaart zou lopen, maar toen we er aankwamen konden we het Hospice niet eens meer te voet bereiken. Er moest een groot voertuig aan te pas komen. Daarop hebben we een alternatief plan gemaakt. Mensen van de witte kolom zijn met legervoertuigen tot aan het hospice gekomen en hebben met materiaal een soort vacuüm matrassen gemaakt om de mensen te vervoeren. Het was een schrijnende situatie voor de mensen, ook omdat er bijna geen familie bij hen was ter ondersteuning. Ze moesten snel overgebracht worden naar de legervoertuigen om ergere toestanden te voorkomen. Dat was heel pittig.'

De situatie in Oosterbeemd was inmiddels ook uit de hand aan het lopen. 'Je moet je voorstellen, het was donker, het water stond 1,5 meter hoog. Het is met voertuigen niet bereikbaar. Je gaat dus te voet op weg samen met de OvD van de brandweer en een facilitaire medewerker van Oosterbeemd. Je voelde de stroming, tot aan je oksels in het water, het was gevaarlijk. Een bizarre situatie. Bij binnenkomst kregen we het benauwd. Dit gaat niet goed dachten we. Het gevoel dat je de controle verliest is niet fijn. Maar door de samenwerking en het goed handelen van het personeel hebben we alle bewoners naar de tweede

verdieping kunnen verplaatsen. Het was wel duidelijk dat we daar 's nachts niet meer weg konden.'

In de tussentijd was Patrick vanuit zijn rol, als lokale coördinator, in Maastricht bezig om het rooster voor de reguliere ambulancediensten voor de volgende dag rond te krijgen. Dat was een aardige puzzel. 'Rond twee uur 's nachts was ik klaar met werken. Toen ik op het punt stond om naar huis te gaan, vroeg Overbeemd om zuurstofcilinders. Dan stroop je je mouwen op en ga je aan de slag. Samen met een collega hebben we een ambulance volgeladen met kleine en grote zuurstofflessen en brachten deze naar het rampgebied. Pas daar beseften we de daadwerkelijke omvang en impact van de ramp.'

Zowel Lean als Patrick hadden dit scenario 'nooit kunnen bedenken, welke oefening en/of briefing je ook krijgt. Dit is iets dat je hoopt maar één keer in je leven mee te hoeven maken. Al stroomt de adrenaline op dit soort momenten wel door je aderen en pak je aan.'

De nachtdienst

Kamil Chodakowski kreeg in tegenstelling tot Patrick en Lean niets mee van het almaar stijgende water. Om fit te zijn voor zijn nachtdienst kroop hij in bed. Pas toen zijn vrouw hem wakker maakte en zei 'het gaat niet goed', was hij zich pas bewust van de hoogwatersituatie. 'Ik had enkele oproepen om eerder op te komen gemist. Het regende goed, dus wat doe je dan? Een paar goede laarzen meenemen naar de post. Daar aangekomen waren er al veel collega's om te ondersteunen bij het wassende water.' Zelf had hij echter een reguliere dienst die achteraf niet zo regulier bleek. 'Ik herinner mij de eerste rit van die nacht nog, naar het centrum van Valkenburg. Een plek waar

ik vaak mijn vrije tijd doorbreng. Het was indrukwekkend. De melding dat iemand beknelde was, bleek een vader te zijn die zijn zoon kwam helpen met de kelder leeghalen. Het water steeg zo snel dat het niet te doen was. Om elf uur 's avonds kwam het al tot aan onze knieën en de nacht moest nog komen. De pui en de muren van het huis waren binnen al grotendeels bruin geworden van het water. Na de man onder deze bijzondere omstandigheden verzorgd te hebben, moesten we naar Meerssen. Daar was echter niet doorheen te komen. Het leek wel een foute film. Ondertussen werd duidelijk dat er geëvacueerd moest worden. De politie reed rond om mede te delen dat iedereen weg moest gaan. Het was een rare gewaarwording. Als ambulancezorgverlener leer je te handelen, en oefen je voor rampscenario's. Maar dit is gewoon niet voor te stellen en na te bootsen. Dit is iets dat je ook nooit meer vergeet; zelfs met een fantasievol inlevingsvermogen kun je je dit niet voorstellen.'

Tegen het einde van de dienst volgde nog een rit naar het verzorgingstehuis in Rothem. Het water kwam daar zo snel omhoog dat het tehuis al op een eiland stond. Om de bewoners te evacueren kwam er ondersteuning vanuit alle kanten van het

land. Ook defensie en collega's die geen dienst hadden kwamen helpen. Zo ook onze manager die aan de andere kant van het water stond en een broodjes had meegenomen, maar ook die boer die met de shovel kwam. Het 'Gewoon Samen' kreeg hier wel echt beeld en geluid.

Het wassende water rolt door

Toen de dreiging in het zuiden wat afnam, kwamen Midden- en Noord-Limburg in de problemen. Dit leidde vrijdag tot de ontruiming van het ziekenhuis Viecuri. Een regiooverschrijdende operatie, waarbij hulp kwam uit alle delen van Nederland.

Daniëlle Bussmann, Medisch manager meldkamer en ambulancezorg is verantwoordelijk voor de aansturing en zorg dat ambulances op hun plek waren en goed ingezet werden. Zij werd actief bij het proces betrokken toen er een dreiging was dat ziekenhuizen gesloten moesten worden vanwege het hoge water. 'Op donderdagmiddag en -avond focusten we ons op het ziekenhuis in Maastricht. Daar waar het in Maastricht afgevend kon worden en de zandzakken en omleidingsroutes naar de spoedeisende hulp voldoende bleken, werd vrijdag duidelijk dat we in Venlo aan de slag moesten. Naast de reguliere ambulancezorg moet je dus gaan schakelen, afwegingen maken. Wat hebben we allemaal nodig, waar ligt spoed bij et cetera. Het voordeel bij het Viecuri was wel dat het hele land bijsprong. Wat me bijgebleven is van deze anderhalve dag is toch wel het "samen je schouders eronder zetten". Iedereen staat klaar om anderen echt te helpen. Mooi om te zien!'

Dit artikel is tot stand gekomen in samenwerking met Danny ten Berge, hoofd GHOR Zuid-Limburg, Patrick Vaessens en Lean Alberts, verpleegkundigen op de ambulance en OvDG; Kamil Chodakowski, verpleegkundige op de ambulance en Daniëlle Bussmann, medisch manager.